

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Contractu Et Sacramento Matrimonii

Bosco, Jean a

Lovanii, 1678

Concl. I. Jus naturæ permittit Matrimonium, nulli præcipit, nisi quando
genus humanum deficeret.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73432)

jure naturali permissivo tantum, cujus opposito jus naturale non resistit; illud verò de jure naturali præceptivo, cujus opposito jus naturale resistit. Si autem à me quaeritur, de quo jure sit Matrimonium. Respondeo & dico Primò:

CONCLUSIO I.

Jus naturæ permittit Matrimonium, nulli præcipit, nisi quando genus humanum defecerit.

rago, quia de viro sumpta est: Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adheret uxori suæ, & erunt duo in carne una. Scilicet per commixtionem carnalem.

Iterumque post lapsum humanæ naturæ, & post diluuium c. 9. v. 1. Benedixit Deus Noë & filius ejus, & dixit ad eos: Crescite, & multiplicamini, & replete terram. Ac deinceps in toto veteri Testamento usus conjugii apud sanctissimos Patriarchas & Prophetas extitit, ac divinis jussionibus commendatus est.

Confimiliter in lege Evangelica Christus Dominus Matrimonium approbavit, Matth. 19. ac Sacramentum instituit, afferens eadem verba Gen. 2. & subinferens: Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet. Ut quid autem Sacramentum instituit, si non fuisset hic contractus, & usus ejus honestus & licitus sive permissus?

Deinde Joannis 2. Christus cum matre sua interfuit nuptiis, factis in Cana Galilææ, easque primo suo miraculo conversionis aque in vinum condecoravit. Immo & mater Jesu sponsum habuit, verumque Matrimonium contraxit, ut suo loco ostendimus, absque tamen usu seu copula carnali, alioquin vi Matrimonii licita.

Quid dicam de Apostolo Paulo? Et ipse 1. Cor. 7. conjugium, ejusque usum, pluribus verbis commendat, dicens n. 1. 2. & 3. Bonum est homini mulierem non tangere: propter fornicationem autem, unusquisque uxorem suam habeat, & unaqueque suum virum habeat. Uxori vir debitum reddat; similiter autem & uxor viro. Et n. 5. ait: Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi: & iterum revertimini in idipsum, ne veniat vos satanas propter incontinentiam vestram. Item n. 28. Si autem acceperis uxorem, non peccasti. Et si nupserit virgo, non peccavit. Et rursum n. 36. Non peccat, si nubat. Denique n. 38. Igitur & qui Matrimonio jungit virginem suam, bene facit. Quomodo sic aulus fuisset loqui Apostolus, si Matrimonium non fuisset honestum & licitum sive permissum?

Præterea i. Timor. 4. prædicat, quosdam falsam tradituros doctrinam de nuptiis: Spiritus (inquit n. 1.) manifeste docet, quia in novissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris, & doctrinis demoniorum &c. prohibentes nubere. Et cap. 5. v. 14. ait: Volo ergo juniores nubere, filios procreare, matres familias esse &c.

Accedat auctoritas Ecclesiæ, quæ celebrat, & suâ assistentiâ ac benedictione sanctificat nuptias. Item auctoritas SS. PP. & Conciliorum. Unus Patrum pro mille D. August. toto lib. de Nuptiis & concupiscentia. Hæc tantum verba subscribo ex lib. 2. c. 32. in principio: Abstergo ut dicamus, quod nos dicere esse consingit: Illa conjugia, quæ nunc aguntur,

Prima pars, scilicet, Matrimonium esse licitum jure naturæ, docent omnes Catholici, contra quamplures hæreticos; in primis Simonem Magum, Saturninum ejus discipulum, Marcionem, & Tatianum apud Irenæum lib. 1. adversus Hæreses. Deinde contra Manichæos apud August. lib. de Hæref. c. 46. Priscillianistas apud Leonem Papam Epist. 91. aliis 93. Albigenses sive Albanenses apud Antoninum 4. part. tit. 11. c. 7. §. 5. Ex quibus, Simon Magus & Saturninus ita vinculum matrimonii sprevisse ac damnasse videntur, ut concederent vagum & liberum concubitum inter quoscumque viros & feminas, ut habetur ex D. August. eo lib. de Hæref. c. 1. ibi: Docebat autem Simon Magus detestandam turpitudinem indifferenter utendi feminis. Item c. 3. Saturniani à quodam Saturnino, qui turpitudinem simonianam in Syria confirmasse perhibetur. Alii autem in univèrsum omnem concubitum damnasse videntur, occultis & ipsi fornicationibus & impudicitis inhiantes, ut colligitur Ex Leone Papa eâ Epist. ibi: Conjugalem copulam detestantes, quia non est illis libertas turpitudinis, ubi & pudor Matrimonii servatur, & spes sobolis. Et Hiero. in. c. 7. Oleæ. ibi: Ceterum secundum Apost. quæ secreta agunt, turpe est dicere.

Certum tamen de fide est, & notum, non solum apud Christi Fideles, verum etiam apud omnes Sectas & Nationes, licitum & conveniens esse Matrimonium; ac proinde licitum esse concubitum inter virum & feminam sub vinculo conjugii; ad hunc quippe concubitum, vinculum istud ordinarum fuit à Deo, ut patet ex Gen. 1. v. 27. & 28. Mascululum & feminam creavit eos. Benedixit quoque illis Deus, & ait: Crescite, & multiplicamini, & replete terram. Et herculè; quomodo multiplicarentur, nisi per concubitum?

Item c. 2. n. 8. Dixit quoque Dominus Deus: Non est bonum esse hominem solum: faciamus ei adiutorium simile sibi. Et v. 22. 23. & 24. Et edificavit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam in mulierem: & adduxit eam ad Adam: dixitque Adam. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne meâ: hæc vocabitur vir,

4. Item ex Matth. 19;

Et Ioan. 2;

5. Præterea ex Apost. 1. Cor. 7;

Et 1. Tim. 4. 1. 2. 3. 4.

6. Probatur etiam ex auctoritate Ecclesiæ, SS. PP. & Conciliorum. S. Aug.

tur, à diabolo inventa: Prorsus ipsæ sunt nuptiæ, quas ab initio Deus instituit &c.

Concil. Gangr.

Ex Concilio profero Gangrense, cujus cap. 1. sic sonat: Si quis vituperat nuptias, & dormientem cum viro suo fidelem ac religiosam, desectatur, ac culpabilem estimat, velut quæ in regnum Dei introire non possit; anathema sit. Cap. autem 9. hæc lego: Quicumque virginitatem custodiens, aut continentie studens, velut horrescens, nuptias temerat, nec propter hoc, quod bonum & sanctum est, nomen virginitatis assumit; anathema sit. Similiter loquitur c. 14. Si qua mulier virum proprium relinquens, discedere voluerit, nuptias execrans; anathema sit.

Adjungo Conc. Braca. 1. can. 11. Si quis conjugia humana damnat, & procreationem nascentium perhorrescit, sicut Manichæus & Priscillianus dixerunt; anathema sit.

Toleta. 1.

Et Conc. Tolet. 1. in Confess. Fidei, ibi: Si quis dixerit vel crediderit, conjugia hominum, quæ secundum legem divinam licet habere, execrabilia esse; anathema sit.

Flor. Trid.

Novissimè autem hanc veritatem satis definierunt Concil. Florent. in Decreto Eug. & Concil. Trident. sess. 24. quando dixerunt, Matrimonium esse verum & propriè dictum Sacramentum, à Christo institutum, ut suo loco vidimus: ut enim supra argumentabar, cur Christus hunc contractum ad rationem Sacramenti elevarisset, si jure naturæ non fuisset honestus & licitus sive permissus?

7. Probatur ultimò ratione naturalis.

Postremò, idem, secundum Aliquos, docet ratio naturalis, desumpta ex necessitate matrimonii ad generationem humanam, adedque ad propagationem & conservationem speciei. Alioquin sanè, extinguendum potius foret genus humanum, utpote quod non nisi illicitè posset propagari: cum tamen propagationem clamet ipsa sexuum differentia, corporumque & instrumentorum differens constitutio in hominibus, uti in ceteris animalibus. Absurdissimum autem foret, hanc propagationem licere in vago concubitu, & non in legitimo contractu. Hæc illi.

8. An sexuum differentia clamet propagationem, ex Aliquo.

Verùm, ut notavimus Sect. 3. Conclus. secundâ, ipsa sexuum differentia non ita clamet propagationem, quin ad alium finem potuisset à Deo institui; adedque ex sola creatione maris & feminæ (inquit Hiquæus in suo Comment. 4. dist. 26. n. 33.) in differentia sexûs, non sequitur eos habuisse facultatem, se commiscendi, aut multiplicandi genus humanum, tanquam ex se; quia licet cognoverint, facultatem naturalem procreationis illis non deesse: tamen non potuerunt naturaliter scire, & absque revelatione, Dei voluntatem in hoc esse, ut vel multiplicarentur homines, vel ut per propagationem ab ipsis multiplicarentur; quia & Deus aliter posset multiplicare, sive per creationem, sive etiam per propagationem ex aliis creatis pri-

mum in differentia sexûs, à quibus ipsum genus propagaretur.

Neque potuerunt scire finem hujus propagationis, nempe cursum divinæ prædestinationis & electionis; ergo etiam neque medium ad hoc à Deo ordinata, determinatè saltem, neque consequenter genus humanum in ipsi constitutum fuisse; neque modum etiam, per quem propagari debet, & dependenter à sua voluntate & consensu seu per contractum, quia hanc necessitatem propagationis, Deus ut Legiflator inducere potuit, independenter ab ipsorum consensu, quo casu non esset matrimonium in ratione contractûs, sed tantum in ratione officii naturæ ad propagationem.

Tertiò; potuit matrimonium institui contra obligationem viri, ut posset plures uxores habere, sicut dispensatum est cum quibusdam Patriarchis: ergo non potuerunt cognoscere matrimonium, quâ est contractus unum cum uno tantum. Item potuit matrimonium institui per contractum ad tempus, & quamdiu maneret fecunditas in uno vel altero tantum; ergo non potuerunt cognoscere, se ex natura facultatem habere ad matrimonium, ut est vinculum perpetuum; ergo matrimonium, ut est unum cum una sola, & perpetuum vinculum inducit, non est jure naturæ solius, sed divinæ institutionis, à qua est contractus quoad substantiam, licet & modus ejus.

Quartò; plura possunt esse impedimenta matrimonii, ut vorum, consanguinitas, adnitas & ejusmodi. Ergo sequitur, matrimonium non esse juris naturalis strictè sumpti, sed esse autem juris naturalis strictè sumpti, si ex sola natura esset, & non à divina institutione & voluntate; unde sequitur, voluntatem, quam habuerunt primi parentes ad contractum, & quem habent ceteri, supponere institutionem contractûs per divinam voluntatem, quâ non solum differentiam sexûs constituit, sed etiam quâ voluit contractum ad finem propagationis, & legem ipsi statuit & modum.

Hæc autem didicit Adamus per divinam revelationem, ut patet ex dictis, non institutum naturali; nam & differentia sexûs, quæ est medium remotum, non potuit esse principium cognoscendi medium proximum, constitutum in contractu, neque finem ut potest in effectu per applicationem mediocrum, neque ipsum contractum esse medium, nisi ex Dei ordinatione & voluntate cognita, sicut neque ex eo procreari debuisset prolem: nam differentia hæc potuit à Deo induci ad alium finem diversum, ut de facili constat: quâvis de facto is fuerit primarius finis, qui tamen variis modis haberi posset sine Matrimonio in ratione contractûs indissolubilis, & per-

perpetui, & dependentis à voluntate contrahentium: quia potest esse in voluntate parentum, aut aliorum constitui cum eodem onere. Hucusque Hiquæus.

Pro sententia utique Magistri sui, Doctoris Subtilis, qui, ut vidimus Sect. 3. Concluf. 2. docet, Matrimonium, ut de facto est institutum, non esse juris naturalis strictè dicti, quasi omninò necessarium fuerit ad honestatem rationalis creaturæ, ut sic institueretur; sed tantùm juris naturalis largè sumpti, quia videlicet talis institutio erat maximè consona naturæ rationali, & idè ab initio hominibus à Deo inspirata.

Atque de hoc jure naturali largè sumpto, intelligit hic Auctor can. 6. dist. 1. (desumptum ex Ifidoro lib. 1. Etymologiarum c. 4.) qui sic incipit: *Jus naturale est commune omnium nationum, eò quòd ubique instinctu naturæ, non constitutione aliqua habetur, ut viri & feminae conjunctio*, videlicet in Matrimonio (inquit Vasquez hic disp. 1. n. 12.) sumit autem jus Matrimonii pro facultate nubendi seu ducendi uxorem, cùmque dicat, hoc jus non constitutione aliqua haberi, sed instinctu naturæ, apertè excludit etiam liberam Dei institutionem, & pro eodem accipit ipsum Matrimonium, & jus seu facultatem contrahendi illud.

Respondet Hiquæus suprâ n. 36. Locus Ifidori non loquitur de illa facultate, distincta ab ipso contractu in effectu, sed de ipso contractu; idè que intelligi debet de lege naturali late sumpta, ut loquitur Doctor, cujus institutionem supponit illa facultas, ut dixi; immo universalius facultas ad omnem contractum, supponit ipsum contractum esse legitimum seu firmum aliquâ lege: quia potestas inducendi obligationem alteri per contractum, supponit necessariò legem, per quam contractus firmetur, & teneat, verbi gratiâ legem politicam, si est politicus, aut legem naturalem aut divinam, si ex his teneat; prius ergo contractus debet sui lege fulciri, quàm quis fiat habilis, ut mediante contractu acquirere possit jus alterius, quod non acquiritur nisi per contractum, & legem, quâ tenet. Sic ergo Matrimonium debuit prius institui in esse contractus, quàm personis accresceret jus, seu facultas contrahendi Matrimonium; hæc autem lex fuit ipsa divina voluntas instituens propagationem hominum fieri non aliter, quàm per talem contractum, determinatum ab ipso Deo & institutum. Hæc ille.

Notat autem Glossa in præfatum can. verb. *Jus naturale*, omne jus divinum dici naturale, & sic indubiè contractus Matrimonii est juris naturalis, & cuilibet jure naturæ seu naturali permiffum est & licitum contrahere Matrimonium, nisi aliunde per jus positivum ei idipsum prohibeatur, sicut procul

dubio prohiberi potest; immo in certis circumstantiis, etiam jure naturæ, potest esse Matrimonium illicitum.

Neque hoc negat Vasquez; sed expressis verbis suprâ affirmat, dicens: Hoc jus naturale permissionis seu facultatis, quod ex se generale omnibus est, non solum in Matrimonio, sed in multis aliis etiam rebus, jure humano impediri potest, ita, ut is, cui jure naturali permiffum erat contrahere Matrimonium, aut aliquid aliud facere, jure humano, aut voto impediatur. Ita Vasquez.

Itaque, ut ad secundam partem Concluf. progrediamur, Matrimonium jure naturæ permiffum est & licitum ac honestum, dummodo rectè fuerit circumstantionatum, de quibus circumstantiis aliqua diximus ex Scoto, quæ videantur Sect. 3. Concluf. 2. & alia quædam præfenti Sect. examinabimus post explicationem 2. partis hujus Concluf. quæ tractat de præcepto Matrimonii, & docet, nullum esse præceptum naturale Matrimonii, quamdiu speciei humanæ satis consultum est.

Est sententia communis; quam tradit Doct. Subt. 4. dist. 26. q. un. n. 18. *Per hoc patet ad questionem istam applicando; contractus sicut Matrimonii institutus est à Deo ante lapsum, non obligat Gen. 2. Hoc nunc os ex ossibus meis, & nisi pro tempore Crescite & multiplicamini. Et post lapsum Gen. 9. Crescite & multiplicamini.*

Et est institutio per modum præcepti affirmativi, ita quòd obligat semper: sed non ad semper, sed tempore necessitatis: non tantùm in principio, sed adhuc videtur eodem modo obligare, si paucitas in filiis ex causa aliqua accideret, puta ex bello, peste vel clade & hujusmodi. Et hoc probat, quomodo iste contractus est à Deo, per legem positivam divinam institutus; & etiam aliter est ab ipso, scilicet ut imprimebat legem naturæ in cordibus hominum, de qua lege naturæ est iste contractus, licet non primò, nec ut necessarium notum, tamen ut secundariò consonum. Ergo, secundùm Scotum, semper duravit illud præceptum à principio usque modò, quoad communitatem hominum aut Reipublicæ, licet de facto cesset quoad singulos in particulari.

Quo sanè sensu commodè intelligitur, quod ait ibidem n. 10. *Sed intelligendum est, quòd aliud est, præcipere contractum illum, & aliud præcipere adhesionem perpetuam, præmissò primò contractu. Primum bene expedit præcipi (scilicet singulis in particulari) pro tempore illo, pro quo esset necessitas propagationis, & maximè, si homines essent difficiles ad hoc sine præcepto: sed pro alio tempore, pro quo non est necessitas, non oportet præcipi (singulis in particulari) & hinc est, quòd Deus post lapsum bis dedit præceptum (singulis in particulari) de contrahendo Gen. 1. & iterum deletis omnibus post diluvium, præter octo animas. Sed præceptum*

14. Præceptum naturale Matrimonii non obligat nisi pro tempore necessitatis, ex Scoto

102

15. Indissolubilitas obligat pro semper, ex eod.

se.

11. Objicitur can. 6. dist. 1.

Vasquez.

12. Explicatur ad Hiquæus.

13. In aliquibus circumstantiis potest esse illicitum Matrimonium, & per

secundum expedit dari pro semper, quia illam indissolubilitatem ostensum est, esse consonam legi naturali in 1. Concluf. & minus servaretur, nisi super hoc esset præceptum divinum, sicut dictum est in 2. art. Ita Scotus.

16. *An Scotus sentiat præceptum Matr. non semper durasse.*
Ex quibus verbis Vasquez supra. n. 28. colligit, quod Scotus sentiat, hoc præceptum non semper durasse, sed aliquando revocatum fuisse; et quod, nisi revocatum fuisset, non fuisset post diluvium iterum renovatum. Et pro eadem sententia citat D. Bonaventuram 4. dist. 26. a. 1. q. 3. quatenus ait, hoc præceptum cessasse, cessante causâ obligationis.

An D. Bonav.
Subscribo verba Doct. Seraphici. *Dicendum, inquit, quod i. institutio Matrimonii præceptum habuit, sicut dicit Magister, & præceptum illud fuit affirmativum, & fuit juris naturalis. Sed attendendum, quod jus naturale quædam dicitur simpliciter, quædam secundum tempus. Simpliciter, ut, Deum amandum: secundum tempus, ut, omnia esse communia. Dico ergo, quod præceptum de usu Matrimonii fuit naturale secundo modo, quia quamdiu pauci erant, dicebatur jus naturale, quod multiplicanda esset proles ad cultum Dei. Sed cessante isto statu, cessavit præceptum; & ideo institutio secunda tempore legis gratiæ habuit indulgentiam, non præceptum.*

17. *Contra sententiam, affirmantem cessationem, arguit Vasquez.*
Contra hanc autem sententiam, seu potius modum loquendi, arguit Vasquez supra, præcepta naturalia nunquam dicuntur revocari aut cessare, tamen aliquando cesset eorum obligatio, cessante causâ, aut circumstantiâ aliquâ necessariâ: aliud namque est non esse præceptum, aliud autem est in hac aut illa occasione non obligare; nam præceptum correptionis, naturale quidem est, tamen quia non obligat absolute in omni eventu, sed cum quibusdam circumstantiis requisitis, & hæc non semper concurrunt, ideo non semper obligat, id quod proprium est præceptorum affirmativorum, ob id tamen non dicimus aut præceptum correptionis cessasse, aut revocatum fuisse: nam iudicium illud rationis in universum semper manet, ut existente eâ circumstantiâ præceptum obliget; cessatio autem præcepti, seu revocatio proprie dicitur, permanente etiam circumstantiâ, sub qua alias obligaret, ut constat in revocatione legum humanarum. Adde; quod revocari proprium videtur esse legum, quæ liberâ aliquâ voluntate & constitutione latæ sunt, ut contrariâ revocari dicantur; naturale autem præceptum quodcumque illud sit, cum nullâ liberâ voluntate constet, etiam si diceretur aliqua de causa cessasse, revocari tamen dici non possit. Hæc Vasquez.

18. *Scotus nupiam dicit præceptum istud aliquando re-*
Sed in primis; ubi Scotus dicit, hoc præceptum non semper durasse, sed aliquando revocatum fuisse? An forte ibi: *Dem post lapsum bis dedit præceptum?* Sed quis nesciat idem præceptum, etiam non revocatum, bis posse

dari ad maiorem notitiam, & inculcationem? Si Vasquez totam distinctionem 26. legisset, uti legere debuisset, clare deprehendisset, secundum Scotum adhuc extare illud præceptum, non tamen obligare singulos, sed tantum communitatem; ut bene advertit Pontius lib. 1. c. 4. n. 7. ubi plures Alios citat pro illa sententia.

Atque ut Scotus dixisset, fuisse revocatum, quid tum? Etiam Scotus dixit, illud præceptum non esse naturale strictè dictum, sed divinum positivum, ut patet ex dictis, & verbis ejus supra allegatis: sicut ergo lex illa constat liberâ voluntate Dei, uti præcepta pleraque secundæ tabulæ, ita etiam liberâ voluntate potuit revocari.

Sed relinquamus quæstionem de nomine, quando constat de re. Res autem est, aliquando fuisse obligationem contrahendi Matrimonium, non solum respectu communitatis, sed etiam singulorum hominum; de facto autem nullam esse talem obligationem respectu singulorum hominum, defectu materię seu circumstantiæ materię, quæ est necessitas propagandi genus humanum. Hæc parò necessitas indubiè fuit in prima hominum creatione, unde primi illi homines verè obligabantur ad propagationem humani generis per usum conjugii, suppositâ voluntate Dei, quâ decrevit, ut tali modo genus humanum propagaretur. Similiter tempore diluvii, quando non remanserunt, nisi octo anime.

Nec video, quare illa verba: *Crescite & multiplicamini*, respectu eorum non habuerint vim præcepti, quæ alioquin indicant benedictionem fecunditatis, suntque etiam dicta bestiis. Sed ex subiecta materia colligitur differentia; nam bestię non sunt capaces præcepti proprie dicti, ut constat, sicuti homines erant capaces.

Et aliundè, ut jam non semel dictum est, præceptum conjugii, & usus conjugii, non erat strictè naturale; ut etiam videtur significare Pontius lib. 1. c. 4. n. 2. dicens: *Mihi videtur verius, præceptum istud ortum habuisse se ex jure naturali.* Sic videtur indicare Scotus q. un. dist. 26. ante probationem 2. Concluf. & §. *Per hoc patet.* Palud. in 4. dist. 26. q. 3. a. 1. Viguerius in *Instit. Theolog. c. 16. §. 7. versic. 1.* & Grabr. Vasquez *disput. 1. de Matr. c. 3. Pet Ledefina q. 4. a. 2. circa §. principale Concluf. 1. & 2. Quod præceptum, licet non ita clarè & perspicuè deducatur, sicut alia, deducitur tamen evidenter. Cum enim natura constituerit diversum sexum, & propagari non possit vago concubitu, ex ipsa natura videtur oriri obligatio ad hanc propagationem, ne frustra ejusmodi institutio esse videatur. Corruptibilitas etiam ipsa naturæ humanæ suadere videtur, propagatione opus esse,*

esse, ne in duobus hominibus creatum à Deo genus humanum extingueretur: idè illis concessa propagandi potentia, quæ Angelis, incorruptibilis naturæ, negata est. Hæc ille

Quæ profectò nihil aliud probant, quam præceptum illud fuisse valde consonum principiis naturalibus, quàmvis non evidenter necessarium. Nisi ergo accessisset absoluta voluntas Dei, inspirata ab initio primis parentibus, & postea per ista verba explicata, non fuisset completa obligatio ad illum contractum.

21. Sed dicit aliquis: antequam Deus protulit illa verba, jam Matrimonium erat celebratum; igitur per illa verba non præcepit illis, ut Matrimonium contraherent, quod jam contractum erat, sed impertivit illis benedictionem, ut copiosam sobolem procrearent, ad multiplicandum genus humanum, quod tunc valde exiguum erat. Hoc constat ex ipso textu. Nam primò certum est, Noë & filios ejus, antequam arcam ingrederentur, habuisse suas uxores, Gen. 7. v. 7. *Ingressus est Noë, & filii ejus, & uxores filiorum ejus cum eo in arcam, propter aquas diluvii.* Secundò; certum est, eundem Noë, & filios ejus cum suis uxoribus, peracto diluvio egressos esse ex arca, Gen. 8. v. 18. *Egressus est ergo Noë, & filii ejus, uxor illius, & uxores filiorum ejus cum eo.* Tertiò; certum est, postquam cum suis uxoribus egressi sunt ex arca, tunc illis dictum esse à Deo: *Crescite, & multiplicamini.* Hoc enim disertè habet historia. Undè evidenter sequitur, his verbis non contineri præceptum de Matrimonio ineundo, quia Matrimonium jam initum erat; sed benedictionem in propaganda posteritate. Et hoc significat textus cùm ait: *Benedixitque Deus Noë, & filiis ejus, & dixit ad eos, Crescite, & multiplicamini, & replete terram.*

22. Idem dico de primis parentibus. Nam Matrimonium inter illos statim contractum est, quando Deus ex costa Adæ dormientis formavit Evam: *Hoc nunc os ex ossibus meis &c.* Quibus verbis tria indicat. 1. Evam esse uxorem suam. 2. majus esse vinculum inter virum & uxorem, quàm inter parentes & filios. 3. hanc conjunctionem conjugalem, quæ tunc inter ipsum & Evam facta est, fuisse figuram conjunctionis Christi cum Ecclesia. Sic enim verba Adami interpretatur Apostolus ad Eph. 5. v. 32. cùm ait: *Sacramentum hoc magnum est: Ego autem dico in Christo & Ecclesia.* Igitur quod postea dictum est primis parentibus: *Crescite, & multiplicamini,* non continet præceptum de Matrimonio contrahendo; sed solemnem benedictionem in propagando humano genere. Ita argumentatur Becanus in Anal. V. & N. Testam. c. 2. 1. q. 1. n. 3. & 4.

Respondeo 1. incertum esse, quando Adam contraxerit Matrimonium, an per ista verba: *Hoc nunc os ex ossibus meis &c.* antequam Deus benedixit eis, dicens: *Crescite & multiplicamini &c.* an verò per alia verba post illam benedictionem præceptivam. Atque ut antea contraxissent, sicut certum est, Noë, & filios ejus, contraxisse Matrimonium, antequam Deus eis benedixit per similia verba; quid tum? Nam illa benedictio, & præceptum, non tantùm concernebant Adamum & Evam, Noë & filios ejus, sed etiam posteros eorum; non enim per Adamum & Evam solum, aut per Noë, & solos filios ejus, poterat repleri terra, sed insuper per eorum posteros; & idè benè dicitur istis verbis datum fuisse præceptum contrahendi Matrimonium, & utendi Matrimonio; non ita Adamo & Evæ, Noë & filiis ejus, qui jam contraxerant Matrimonium; sed magis posteris eorum, qui in ipsis continebantur, & sine quorum Matrimonio non poterat satis multiplicari genus humanum. Non quòd singuli, sive in lege naturæ, sive in lege veteri, fuerint obligati; sed hoc præceptum tantùm obligabat ipsam communitatem hominum generatim; homines autem in particulari, non nisi in defectum aliorum.

24. Simile est (inquit Becanus supra num. 2.) de agricultura. Nam præceptum naturale est, colere agros ad conservandam vitam humanam, non minùs, quàm procreare prolem; & tamen præceptum illud non obligat singulos, alioquin singuli deberent agros colere, quod est contra communem hominum sensum ac consuetudinem. Hæc ille.

Equidem in lege veteri cœlibes fuere Melchisedech, Josue, Elias, Helisæus, Jeremias, Joannes Baptista, ut testatur Ignatius in Epist. ad Philadelphos. Et in lege naturæ Abel frater Cain, ut tradunt Hieronymus, Basilius, Ambrosius & Alii apud Cornelium in cap. 14. Gen. v. 2. Vide Genebrardum in Chronologia.

25. Sed ad exemplum Abelis, Respondet Doctor Seraph. supra: *Quòd illud erat præceptum affirmativum; & idè non obligabat ad semper, sed pro loco & tempore, & idè non peccavit, quia nondum seminavit.* Undè videtur Bonavent. fuisse in illa sententia, quòd in principio mundi singuli fuerint obligati, scilicet pro tempore, quo erant apti ad seminandum. Quidquid sit de hoc, saltem progressu temporis, quando jam aliquàlter erat genus humanum multiplicatum, & satis multi erant, qui generationi operam dabant, non videtur hoc præceptum reliquos in particulari obligasse. Quando autem hoc fuerit, non potest certò determinari, ut notat Averfa hic q. 1. sect. 2. §. Averfa. Tertiò.

23. Incertum est quando Adam contraxerit Matr.

24. Præceptum Matr. non obligasse singulos, probatur à simili, ex Becano. & exemplis veteris legis.

25. Resp. D. Bonavent. ad exemplum Abel.

26. *Certum est, hodie non obligare, ex Matt. 19.*

Hoc certum est, nullum jam esse tale debitu & præceptum, obligans omnes & singulos ad contrahendum Matrimonium. Vide Disp. 8. Sect. 5. Conclus. 4. & citius omne dubium evanescet. Nonne Christus Matth. 19. præfert coelibatum Matrimonio, quando discipulis dicentibus: *Si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere.* v. 10. statim subiunxit: *Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est: sunt enim eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt: & sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus: & sunt eunuchi, qui seipso castraverunt propter regnum caelorum. Qui potest capere capiat?*

& Apost. 1. Cor. 7.

Accedat Apost. 1. Cor. 7. v. 7. *Volo enim vos omnes esse, sicut meipsum: sed unusquisque proprium donum habet ex Deo: alius quidem sic, alius vero sic. Dico autem non nuptis & viduis: bonum est illis, si sic permaneant, sicut & ego. Et rursus v. 25. De Virginitate autem præceptum Domini non habeo; consilium autem do tamquam misericordiam consecutus à Domino, ut sim fidelis. Tandemque concludit v. 38. *Agitur & qui Matrimonio jungit virginitatem suam, bene facit: & qui non jungit, melius facit.* Et vero quomodo melius, & non potius peccaret, si adhuc Matrimonium singulis foret præceptum?*

Sanè nec apud Gentiles & barbaras nationes talis persuasio extabat, ut singuli putarent se adstrictas & obligatas esse ad conjugalem vitam. Quin immò apud illas quoque, cum laude & veneratione suspiciebantur virgines, coelibem vitam profitentes. Et apud Romanos gravissimo supplicio plebæbantur illæ, quæ dicebantur Vestales virgines, si à virginitatis proposito decedissent.

27. *Occurritur objectioni. Deuter. 7.*

Scio scriptum esse Deuter. 7. v. 14. *Non erit apud te sterilis utriusque sexus.* Sed quis sit sensus horum verborum constat ex textu, qui sic habet: *Si postquam audieris hæc judicia, & custodieris ea, & feceris, custodiet & Dominus Deus pactum tibi, & misericordiam, quam juravit Patribus tuis, & diliget te & multiplicabit, benedicetque fructui ventris tui, & fructui terræ tuæ, frumento tuo, atque vindemia, oleo, & armentis gregibus ovium tuarum super terram, pro qua juravit Patribus tuis, ut daret eam tibi. Benedictus eris inter omnes populos. Non erit apud te sterilis utriusque sexus, tam in hominibus (scilicet, qui conjugati fuerint) quam in gregibus tuis. In quibus verbis nullatenus præcipitur Matrimonium, ut liquidò constat, sed tantum promittitur benedictio temporalis, tam in procreatione liberorum, quam in aliis rebus.*

28. *Alia obiectio solvitur.*

Nec obstat, ignominiosum fuisse apud Hebræos, non habere prolem. Nam hæc ignominia non proveniebat ex virginitate

vel coelibatu, sed ex sterilitate Matrimonii. Cum enim Deus promississet iis, qui in Matrimonio vivebant, benedictionem & fecunditatem sub hac conditione. *Si custodierint legem Dei;* suspicio erat, illos puniri à Deo, qui non habebant prolem, tanquam legis transgressores, quæ erat magna ignominia. Quamquam etiam aliquæ feminae in veteri Testamento longo tempore steriles fuerint sine sua culpa, ut Sara uxor Abraham, Rebecca uxor Isaac, Rachel uxor Jacob, Anna uxor Elcanæ, Sara filia Raguelis, Elisabetha uxor Zachariæ, & alia: plures, ut Deus novo miraculo ostenderet, filios, qui ex illis nascerentur, non naturæ viribus, sed Dei beneficio natos esse.

Et quamquam supradictæ feminae coram Deo non fuerint passæ opprobrium aut ignominiam, quia Deus sciebat sanctas esse, tamen passæ sunt coram hominibus, qui putabant eas à Deo puniri per sterilitatem: Hoc sensu dixit Rachel, postquam peperisset Gen. 30. v. 23. *Abtulit Deus opprobrium meum.* Et Sara filia Raguelis, post longam sterilitatem oravit Deum, dicens: *Peto Domine, ut de vinculo improperii hujus absolvas me, aut certe desuper terrâ eripias me.* Tob. 3. v. 13. Et Elisabeth ablata sterilitate, cum jam concepisset in utero, occultabat se mensibus quinque, dicens: *Quia sic fecit mihi Dominus in diebus, quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines.* Luc. 1. v. 24.

Itaque etiam in veteri lege jam cessarent præceptum naturale contrahendi Matrimonium, id est amplius non obligabat singulos in particulari, defectu scilicet conditionis, puta necessitatis propagandi genus humanum; quia satis multi erant, qui sponte vel generationi operam dabant, tamen aliis ex devotione, vel ob aliam causam, nullatenus generare.

Et ita teste Josepho lib. 18. Antiquitatum cap. 2. & lib. 2. de Bello Judaico cap. 7. Esseni non ducebant uxores. Ipla quoque Deipara continentiam voverat, ut supra locuti sumus explicavimus; commendatam atque & laudatam Isaia 56. v. 3. 4. & 5. *Et non dicitur Dominus Eunuchis: Qui custodierint Sabbatum meum, & elegerint, quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum: Dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen meum dabo eis, & nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit.* Item Sap. 3. v. 13. & 14. *Maledicta creatura eorum, quoniam felix est sterilis: & coinquinata, quæ nescit thorum in delictis habebit fructum in respectu animarum sanctarum: & spado, qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitavit adversus Deum nequissima: dabitur enim illi Fides domini electum, & fors in templo Dei acceptissima.* Ca.

Cæterum, ut revertamur ad illa verba: Crescite, & multiplicamini; cum D. August. lib. 14. de Civit. c. 12. Nullo modo dubitamus, secundum benedictionem Dei crescere, & multiplicari, & replere terram, donum esse nuptiarum, quas Deus ante peccatum hominis ab initio constituit, creando masculum & feminam: qui sexus evidens ubique in carne est. Huic quippe operi Dei etiam benedictio subijuncta est. Nam cum Scriptura dixisset: Masculum & feminam fecit eos, continuo subdidit: Et benedixit eis Deus, dicens: Crescite, & multiplicamini, & replere terram, & dominamini ejus & cætera. Ita August. & nos cum illo. Ergo ex Aug. sententia (infern. Pontius lib. 1. c. 3. n. 8.) nuptias jam celebratas sequitur benedictio.

Respondeo Neg. Conseq. sed ex August. sententia, institutionem Matrimonii sequitur benedictio; nam, ut patet ex verbis mox allegatis, Deus instituit Matrimonium creando masculum & feminam, & huic operi Dei, scilicet creationi masculi & femine, subiuncta est benedictio; neque nulla benedictio, sed benedictio præceptiva; ut sic loquar, id est, benedictio, quæ simul esset præceptum contrahendi, & generandi prolem.

Nec dixeris: Deus etiam dixit hominibus: Dominamini piscibus maris, quibus tamen verbis non subest præceptum, sed tantum conceditur jus capiendi animalia; disparitas quippe colligitur ex materia subiecta, maximè accedente Scholasticorum consensu, quorum nullus hæc verba intellexit esse præceptiva: siquidem dominium non sonat, nisi jus aliquod in rem, liberè de ea disponendi, nisi lege prohibeatur in casu aliquo particulari disponere.

Neque tale præceptum consonum erat naturis rerum; sufficiebat namque præceptum seipsum conservandi, sive piscibus, sive avibus, sive comestione aliarum rerum. Undè abundè satis erat, quòd homini daretur jus animalia capiendi, quibus posset vitam suam sustentare. Secus accidit in casu proposito, cum solo illo medio, scilicet usu Matrimonii, posset conservari, secundum præsentem Dei ordinationem, genus humanum. Ergo sicuti unusquisque tenetur se cibare, ad sustentandam suam singularem personam, & succurrere etiam alteri, extremè indigenti, ne pereat; ita primi illi homines tenebantur conservare humanam speciem, & succurrere toti humanæ speciei, quæ utique erat in hac extrema indigentia, dum eo unico medio poterat conservari & propagari.

Et quoniam illa indigentia, non erat evidenter necessariò cognita ex solis principiis naturalibus, sed neque illud unicum medium, ut patet ex alibi dictis; ideo conveniens omninò erat, & consonum naturis rerum, ut de tali medio daretur à Deo præcep-

tum, sive per internam illuminationem, sive etiam per signa externa. Ergo potior est ratio dicendi, illa verba: Crescite, & multiplicamini, continere præceptum, quàm ista: Dominamini piscibus; maximè, sicut dixi, accedente Scholasticorum consensu, quorum plurimi in illis verbis: Crescite, & multiplicamini, agnoscunt præceptum.

Scotum suprà audivisti: nunc audite Doctorem Angelicum 2. 2. q. 152. a. 2. ubi respondens ad primum argumentum, quo probatur, illicitam esse virginitatem; quia est contra illud Dei præceptum, Crescite, & multiplicamini, in hæc sententiam scribit: Præceptum habet rationem debiti: dupliciter autem aliquid est debitum, uno modo, ut impleatur ab uno, & hoc debitum sine peccato præteriri non potest: aliud autem est debitum implendum à multitudine. Et ad tale debitum implendum, non tenetur quilibet; multa enim sunt multitudini necessaria, ad quæ implenda unus non sufficit; sed impletur à multitudine, dum unus hoc, alius illud facit. Præceptum igitur legis naturæ homini datum de comestione, (quod tangitur Gen. 2. v. 16. Ex omni ligno Paradisi comede) necesse est, quòd ab unoquoque impleatur. Aliter enim individuum conservari non posset. Sed præceptum datum de generatione (quod ponitur Gen. 1. Crescite, & multiplicamini) respicit totam multitudinem hominum, cui necessarium est, non solum quòd multiplicetur corporaliter, sed etiam quòd spiritualiter proficiat. Et ideo sufficenter providetur humanæ multitudini, si quidam carnali generationi operam dæ; quidam verò ab hac abstinentes, contemplationi divinorum vacent, ad totius humani generis pulchritudinem & salutem. Sicuti etiam in exercitu quidam castra custodiunt, quidam signa deferunt, quidam gladius decertant: quæ tamen omnia debita sunt multitudini, sed per unum impleri non possunt. Ita D. Tho. explicat hoc præceptum. Explicationem Doctoris Seraphici, & Doctoris Subtilis, habes suprà.

Tantum adjungo verba Mag. 4. dist. 26. qui & ipse agnovit præceptum in illis verbis: Crescite, & multiplicamini. Sic ait §. Prima institutio: Et potest sanè intelligi illud sub præcepto dictum hominibus primis ante peccatum; Crescite, & multiplicamini. Quo etiam post peccatum tenebantur, usquequo est facta multiplicatio, postquam secundum indulgentiam Matrimonii contractus fuit. Ita etiam post diluvium, quo universum penè humanum genus deletum est, secundum præceptum dictum est filiis Noè: Crescite, & multiplicamini. Multiplicato verò homine, secundum indulgentiam contractum est, non secundum imperium, id est, permissum fuit contrahere Matrimonium, non præceptum, scilicet pro tempore sufficientis multiplicationis.

Et hoc est, quod dicit Scotus hæc dist. nu. 18. Obligat (hoc præceptum) semper sed non ad semper, sed tempore necessitatis; nam cessante cessat lex.

32. Quomodo D. Tho. explicet præceptum contrahendi Matrimonium.

Gen. 2. Gen. 1.

33. Explicatio Mag. Sent.

34. Cessante adæquati à causæ legis cessat lex.

*Cessante
adæquatâ
causâ legis,
cessat lex.*

adæquatâ, five omni causâ legis, cesser ipsa
lex; porro necessitas multiplicationis speciei
humanæ, est totalis & adæquata causa hujus
præcepti, propter legem cessante, cessat hoc præ-
ceptum. Quod in multis aliis juribus natura-
libus latè dictis quotidie cernitur, ut in red-
ditione depositi, restitutione, correctione fra-
terna & similibus. Et idè jam in consilio est
virginitas, tamquam majus bonum, cum in
principio mundi esset prohibita.

Cyprianus.

Audite Cyprianum tract. 2. de Habitu
Virginum: *Prima, inquit, Dei sententia cres-
cere & generare præcepit: secunda continentiam
suasit. Cum adhuc rudis mundus & inanis est,
copiâ fecunditatis generante propagamur &
crescimus ad humani generis augmentum. Cum
jam refertus est orbis, & mundus impletus, qui
capere continentiam possunt, spatorum modo vi-
ventes, castrantur ad regnum. Sed hi pauci
sunt respectu conjugatorum. Quod probè in-
telligens D. Hieronymus in hunc modum
respondet Joviniano: Dices, si omnes virgines
fuerint, quomodo subsistet mundus? Noli metue-
re, ne omnes virgines fiant, difficilis res est vir-
ginitas, & idè rara.*

Hierony-
mus.

35.
*Quid si per
accidens ac-
cideret pau-
citas filio-
rum, ex Sco-
to & Aver-
sa.*

Interim, Si paucitas (ut bene notat Scotus
suprà) in filiis ex aliqua causa accideret, puta
ex bello, peste vel clade & hujusmodi, rursus obli-
garet hoc præceptum. Quandocumque, (inquit
Averſa hic q. 1. sect. 2. §. Quintò similiter)
per hypothefim occurreret talis casus, quòd
soli aliqui remanerent, per quos posset huma-
num genus propagari, vel viderent, alios nol-
le procreationi filiorum incumbere, tene-
rentur ipsi naturali jure copulari, & uti con-
jugio ad progignendos filios. Patet; quia tunc
rediret eadem necessitas, & urgeret eadem ra-
tio indigentiae. Sic quidem obligabantur filii
Noè, qui soli remanserant ex diluvio: quibus
& denuò Deus intimavit: *Crescite, & multi-
plicamini.*

Ac etiam si existerent quidem quamplures
homines super terram, qui tamen nollent suâ
sponte vacare conjugio, tenerentur illi, qui id
adverterent, conjugari, & per successivam
filiorum generationem humanum genus con-
servare. Et quàmvis alii, qui nollent, in hac
sua omissione aut obstinatione delinquerent,
adhuc ii, qui id adverterent, obligarentur.
Ubi res est similis cum obligatione succurren-
di proximo, extremè indigenti; quando enim
quis vider alios paratos ad succurrendum, po-
test excusari: sed si advertat non esse alios, qui
velint succurrere, quàmvis in hoc peccarent,
tenetur ipse supplere. Unde posset etiam
Princeps five Communitas in illo casu cogere
aliquos, ad vacandum conjugio. Hæc ille.

36.
*Sententia
Comin k mul-
tum inquam
præciè jure*

Sed displicent Coninck de Sacram. disp. 25.
n. 6. ubi docet, nullum unquam præcisè ju-
re naturæ fuisse obligatum ad Matrimo-
nium: Quia, inquit, cum jus naturæ sit im-

mutabile, ac idem erga omnes, si aliquando
aliquos obligasset, obligaret omnes; quod fal-
sum est, cum laudabilius sit servare virgini-
tatem: idque non solum propter legem E-
vangelicam, & consilium Christi; sed per se
loquendo ex natura rei, maximè, spectato fi-
ne, ad quem homo creatus est, ut nimirum
se totum divino servitio tradat, ad quod vita
cœlebs ex natura sua multò est aptior, ut do-
cet Apostolus 1. ad Corinth. 7.

Deindè objicit sibi ipsi; initio fuisse gene-
rationem Adami necessariam ad propagatio-
nem generis humani: nunc autem, multipli-
catis hominibus, nullius in particulari esse
necessariam; sed tantum aliquorum in con-
silio, qui nunquam defuturi sunt. Undè jam
nemo in particulari obligatur ad Matrimo-
nium, sed tantum communitas hominum,
quæ particulares debet compellere ad Ma-
trimonium, si nulli id spontè inirent.

Sed contra, inquit, primò; quomodo pro-
bas Adamum fuisse obligatum ad propagan-
dum genus humanum, aut jam communita-
tem obligari? Nulla potest afferri ratio, quàm
quòd natura ad hoc inclinet, & idè Deus
dederit ei potentiam generandi: alii non
tenemur omnia facere, ad quæ natura incli-
nat, aliàs jam omnes deberent inire Matrimo-
nium; quia natura singulos ad hoc inclinat,
& Deus dedit ad hoc singulis potentiam ge-
nerandi, non ut per alios, sed per se generent
& ad suam naturam, non autem aliorum, in
specie conservandam. Secundò; si nemo jam
vellet generare, quos tandem communitas
ad hoc cogeret? Non omnes, quia nulla est
ratio, cur id dicatur; neque etiam aliquis
quia nulla est ratio, cur hos magis cogatur
illos. Tertiò; quia est contra perfectiorem
Evangelicam, quæ omnibus absolute laudè
castitatem. Et Paulus 1. Cor. 7. vult omnes
homines esse sibi similes, five coelibes. Hæc
Coninck.

Qui si tantum intendat, nullum unquam
fuisse obligatum jure naturæ strictè dicto
Matrimonium, jungimus dexteram, etiam
sententia Scoti, ut patet ex dictis. Sin autem
plius velit, id est, si velit excludere etiam
naturæ latè dictum, quod est, secundum Sco-
tum, mutabile, non tantum per cessationem
materiæ, sed etiam per dispersionem, mul-
tatenus ejus doctrinæ acquiescimus; & ad
probationem, Respondemus; non esse lauda-
bilius servare virginitatem, quando aliquis
deficeret genus humanum, quod Deus vult
conservare & propagare per actum conjuga-
lem; quamquam enim vita cœlebs ex natura
sua sit aptior ad cultum divinum, & homo
creatus sit, ut se tradat servitio divino, non
tamen, ut se totum tradat, quando totum se
tradendo, genus humanum deficeret. Ille er-
go non fuit solus & adæquatus finis creationis
homi-

hominis, sed etiam partialis finis fuit propagatio generis humani, ad implendum Sanctorum numerum, quem Deus ab æterno prædestinavit.

Sanè melius est, ut Deus ex parte tantùm colatur à millenis & millenis hominibus, quàm tantùm ab uno ex toto; melius est, ut milleni & milleni homines se totum tradant divino servitio, sicuti de facto contingit, quàm quòd solus Adam & Eva se totum tradidissent servitio divino, abstinendo à copula carnali, quæ illud servitium ex parte impedit. Quàmvis ergo hoc præceptum non sit evidenter necessarium ad honestatem rationalis creaturæ, & idèd non strictè jus naturæ, est tamen valde consonum principiis naturæ rationalis, & idèd à principio à Deo inspiratū.

Non ergo propterea præcisè Adam fuit obligatus ad propagandum genus humanum, aut jam obligatur communitas; quia ad hoc natura inclinet, & idèd Deus dederit ei potentiam generandi; sed quia generatio est necessaria ad propagandum genus humanum, quam propagationem Deus instituit, ad complendum numerum ab æterno electorum. Ex quo patet responsio ad 1. objectionem Coninck.

Ad 2. respondet Aversa sup. haberet Princeps five communitas arbitrium cogendi, quos vellet. Sicut & in aliis operibus utilibus aut necessariis Reipub. habet potestatem & arbitrium determinandi prout oportet.

Ad 3. facilis est responsio: videlicet perfectionem Evangelicam non absolutè suadere omnibus castitatem, sed solum pro tempore Evangelii, quando jam genus humanum sufficienter est propagatum, & verosimilius manebit propagatum usque ad finem mundi, tametsi plurimi servent castitatem, juxta responsionem Hieronymi supra.

Et hinc Apostolus hortatur omnes ad continentiam, probè sciens, non omnes eum ampleuros, sed illi tantùm, qui specialiter à Deo sunt ordinati ad istud donum, qui pauci sunt in comparatione eorum, qui vacant generationi. Appositè August. lib. de Bono conjug. c. 10. in principio: *Sed novi quosdam, qui murmurant: Quid si, inquiunt, omnes velint ab omni concubitu abstinere: unde subsistet genus humanum? Usinam omnes hoc velint, dumtaxat in charitate de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta: multò citius Dei civitas completeretur, ut acceleraretur terminus sæculi. Quid enim aliud hortari apparet Apostolum, ubi ait, cum inde loqueretur: Vellem omnes esse sicut me ipsum?*

Quid ergò, dicet aliquis, si contingeret, ut omnes laici periissent, aut certè nollent contrahere Matrimonium, nunquid Religiosi vel Clerici, solemnè castitatis professione alstricti, tenerentur vacare conjugio? Sanchez

lib. 2. disp. 3. n. 4. Reginaldus in praxi fori Pœnit. lib. 3. c. 2. n. 8. Villalobos in Sum. tract. 13. diff. 3. num. 1. Diana part. 3. tract. 4. resol. 289. & Alii, quos citat Sanchez supra, affirmant. Probat Sanchez: quia præceptum Matrimonii naturale est, urgenti necessitate obligans, tunc autem maximè utget, nec, seclusà Dei revelatione, finem mundi adesse, constare poterit.

Sed Adversarii, Durandus 4. dist. 25. q. 2. Palud. q. 3. Vasquez supra n. 32. Pet. Ledes. q. 4. de Matr. a. 2. Sylvius hic in Addit. ad 3. p. q. 4. l. a. 2. Concluf. 2. ad 5. Rebell. p. 2. lib. 2. q. 2. n. 7. & Basil. Pont. lib. 1. de Matrim. c. 4. n. 11. existimant, id esse sufficientem revelationem seu signum instantis finis mundi & consummationis sæculi: non nisi enim (inquit Aversa supra §. Si tamen, ubi hos Auctores sequitur) speciali dispositione divinà factum esset, ut omnes laici, qui erant ad generationem liberi, sublati essent (aut nollent generare) & soli remansissent illi, qui voto ligati erant, ne vacarent conjugio; & per hoc Deus satis indicaret, se velle mundi cursum, & hominum successionem claudere, nisi superiori suà providentià aliud revelaret. Hæc ille.

Porrò Dicaillioni hic disp. 2. n. 333, videtur in eo casu (qui nunquam eveniet) distinctione utendum; nempe tunc credendum esse instare finem sæculi, quando ex aliis signis, in Scriptura traditis pro sæculi consummatione, prudenter conjici possit; secus verò, probabiliorum esse alteram sententiam, quia, supposità revelatione signorum, quæ debent præcedere, iis deficientibus non prudenter crederetur, instare finem sæculi. Ita hic Auctor.

Quæris, quid ego sentiam? Respondeo: dubium hoc, quantum ad casum, est speculativum; Providentià namque divina in eo non deficeret. Quantum autem ad moralitatem in hoc versatur, an obligatio voti sit strictior, quàm propagationis urgente necessitate. Et videtur dicendum, præceptum propagationis fortius obligare; quia quantum ad finem Religionis, magis facit propagatio ad cultum Divinum multiplicandum, quàm particularis seu personalis observantia voti; nam hæc spectat bonum particulare, five propagationem Divini cultus ut in particulari persona perficitur, non verò in communitate, illa verò bonum commune five propagationem Divini cultus in communitate; nisi enim fieret generatio, observatio illius voti in communitate periret, quia periret communitas; porrò in alio casu solum perit ille cultus in aliqua particulari persona; ergo propagatio Divini cultus in communitate, per multiplicationem ejus, respicit universalius, & consequenter perfectius, finem virtutis seu cultus.

rentur vacare conjugio.

Pars affirmans probatur ex Sanchez.

42. Partem negantem docent Durandus, Paludanus & Alii.

Dicaillio distinguit.

43. Resolutio Auctoris.

Præceptum propagationis fortius obligare probatur.

Jam autem præcepta ejusdem virtutis Divina & naturalia, qualia hæc sunt, quando concurrunt in eadem materia, & opponuntur, tunc illud prævalet, quod magis spectat ad bonum commune, & sublimius attingit finem seu perfectiori modo, quam aliud.

Confirmatur.

Confirmatur; quia si quis in tali necessitate propagationis, voveret castitatem, votum esset nullum; ergo etiam votum ante emissum, non prævisâ necessitate, si necessitas superveniat, cedit præcepto Matrimonii; quia materia definit esse honesta, sive, quia votum non est amplius de re grata promissario.

44. Quid si foret necessarium ad servandam fidem in Reipub. ut aliquis Religiosus duceret uxorem.

Hinc inferitur, inquit Hiquæus in suo Comment. 4. dist. 26. n. 85. in fine, si necessitas Reipublicæ id exigeret, ad servandam pacem & fidem in Reipub. ut filius Regis duceret uxorem, aliàs professus Religionem, eum ad hoc teneri, & ad acceptandam dispensationem voti à Summo Pontifice, & per eum posse obligari, ut Matrimonium & regimen assumeret; non solum ratione scandali, sed ob necessitatem communem conservandæ fidei in regno, quæ ipsius personam exigeret. Hæc ille.

Immo videtur sequi ex præcedenti doctrina, in hoc casu non esse opus dispensatione; quia si quis in tali necessitate profiteretur Religionem, professio esset invalida; quia de re ingrata promissario, sive de re inhonesta; quia supponitur, quod ex vi justitiæ legalis, vel alterius virtutis, v. g. Religionis, teneatur subvenire huic incommodo suæ Reipub. ergo superveniente eadem necessitate, professio per se, absque dispensatione, definit obligare; quia observatio ejus definit esse honesta. Quod an verum sit, relinquo doctioribus judicandū.

45. Existimat Diana cum Sanchez & Reginaldo obligari.

Diana supra sic ait: Notandum verò cum Sanchez & Reginaldo locis citatis, posse etiam nunc occurrere casum, in quo aliquis Religiosus teneretur Matrimonium contrahere, ut quando sequerentur seditiones & bella, nisi Principis filius uxorem duceret, tunc enim sub onere peccati mortalis Matrimonium inire teneretur. Hæc ille.

Suarez.

Hoc autem non esset (inquit Sanchez supra n. 4.) ex vi præcepti Matrimonii, quod tantum ratione multiplicandæ speciei obligat, sed teneretur ratione præcepti evitandæ scandalum. Ubi nulla sit mentio dispensationis. Sine dubio tamen consultius foret, petere dispensationem, quia ut notat Suarez tom. 3. de Relig. lib. 9. c. 2. n. 7. vix potest esse tam certa & clara obligatio contrahendi Matrimonium, ut per se cesset obligatio voti.

46. Alius casus ex Dicastillo.

Alium casum proponit Dicastillo supra n. 334. qui, inquit, non videtur impossibilis; an scilicet, si contingat aliquas personas utriusque sexus in parvo numero deferri in insulam, locumque adeò semotum ab habitatione hominum, ut vix aut ne vix quidem spes afful-

geat, quod possint in aliorum hominum consortium venire, quarum multæ vel pleræque voto sint castitatis adstrictæ, licitum sit in iis connubiis solitudinem tueri, suscepti (que liberis, superstites juvare, ut nati succedant in locum decedentium, ne paulatim miseræ vita decedentes cogantur reliqui omnino soli manere? In quo casu duo quærere possumus. Primò, an liceat non obstante voto? Secundò, an teneantur.

Et quidem (prosequitur n. 335.) quod licet in eo casu, omnino mihi verum appareat, neque enim promissio, quantumvis Deo facta, & rei tam gravis, censetur obligare pro casu tam raro & difficili, qui si proponeretur, non includeretur in voto, nec videtur excipiens includi; atque hoc quidem ex parte hominis voventis; ex parte autem Dei, etiam prudenter credi potest pro tali casu vel non admittere, vel certè remittere verbum promissionis.

Si verò loquamur de præcepto & obligatione inveniendi Matrimonium, id non facile admiserim, nisi in casu, quo pro illa paucorum hominum communitate ita expediret judicaretur, ut prudenter timendum esset, brevi tempore paucos & insufficientes manus superstites, qui possint se in vita, humanaque societate tueri, maxime ad conservandam fidem veri Dei, ita ut Majores doceant posteros, & seniores juniores. Unde facile timeatur, nisi se aliquâ multitudine teneantur, posteros omnes in magnas venturas miseras spirituales aut temporales, quibus nec cumque subveniri potest, propagatâ posteritate, ut sibi posteri murò subveniant. Hæc tenus Dicastillo. Et non adeò malè. Certe hæc licentia nubendi aut obligatio, non videtur præcisè ex vi præcepti Matrimonii, ut per se patet, adeòque non est propria huic loco, & idè supersecedo ulteriori examini, maxime cum & hic casus sit quasi metaphysicus.

Finem imponet Conclusioni resolutio hujus quæstionis: Ad quod præceptum Decalogi reducitur præceptum Matrimonii? Respondet Villalobos in Sum. tract. 13. dist. 3. n. 2. Unos dizen, que al precepto del amor de se mismo, que es preambulo al Decalogo. Otros, que al precepto de no matar: que como por este precepto, esta el hombre obligado, a focorrerle a si en estrema necesidad, porque no muera; assi tambien esta obligado a conservar el genere humano. Otros dizen, que se reduce al precepto del amor del proximo, que la conservacion de la especie, y la multiplicacion, han de pertenecer al bien del proximo. Esta postera sentencia aprovecha Ledesma q. 44. del Matr. a. 3. y me quadra mas.

Hæc ille. Quæ sic sonant latinè: Aliqui dicunt, quod ad præceptum amoris proprii, quod est præ-

ambulum ad Decalogum. Alii quod ad præceptum de non occidendo, quia sicuti per hoc præceptum homo obligatur succurrere ei, qui est in extrema necessitate, ne moriatur, ita etiam est obligatus conservare genus humanum. Alii dicunt, quod reducatur ad præceptum amoris proximi, quia conservatio speciei, & ejus multiplicatio, pertinent ad bonum proximi. Istam posteriorem sententiam approbat Ledesma q. 44. de Matr. a. 3. & mihi magis placet. Ita Villalobos, & nos cum illo.

Est Itaque Matrimonium in aliquibus circumstantiis debitum, tum ex præcepto Matrimonii, tum vi alterius præcepti, v. g. ad evitandum scandalum, ad subveniendum aliis incommodis suæ Reipub. &c. ac proinde negari non potest, in eisdem circumstantiis esse licitum & conveniens, immo & laudabile ac bonum, per se loquendo, sicut & usus ejusdem, dummodo adfit prudens moderatio, rectaque intentio.

Nec tunc solum, sed etiam licet Matrimonium, & convenit, immo & laudabile ac bonum est, per se loquendo, quando non est debitum ex aliquo præcepto; sed majoris perfectionis, & meriti foret continentia, eo semper salvo, ut adfit recta intentio. Et si à me quaeritur, quæ sit recta intentio contractus Matrimonialis: Respondeo citius:

CONCLUSIO II.

Licet contrahitur Matrimonium ob procreandam prolem; item ad evitandam propriam incontinentiam; ob vitam socialem; servandum statum; acquirendum divitias, dignitatem, officium; nisi hæc immoderate appetantur. Immo fortè ob moderatam voluptatem ex usu conjugii.

Mag. Sent. 4. dist. 26. §. 2. Conjugii, inquit, institutio duplex est. Una ante peccatum facta est in Paradiso, ubi esset thorus immaculatus, & nuptia honorabiles: ex quibus sine ardore conciperent, sine dolore parerent. Altera post peccatum ad remedium facta extra Paradisum, propter illicitum motum devitandum. Prima, ut natura multiplicaretur. Secunda, ut natura exciperetur & vitium cohiberetur. Nam & ante peccatum dixit Deus: Crescite, & multiplicamini: & post peccatum, omnibus penè hominibus per diluvium consumptis. Hanc autem suam doctrinam probat Mag. ex D. August. super Gen. lib. 9. c. 7. ubi sic ait:

Quod sanis est ad officium, ægrotis est ad remedium.

Item videtur sentire Scotus ead. dist. q. un. n. 19. Sed hic est dubium; quia ex omnibus conclusionibus istis, & ex ista solutione, non habetur, nec ratio contractus Matrimonii, nec obligationis, nec institutio divina respectu ejus, nisi propter principalem finem, scilicet procreare prolem debite educandam: hæc autem institutio dicitur fuisse in officium: sed præter hoc, Matrimonium fuit institutum in remedium, scilicet vitanda incontinentia post lapsum.

Ergo, secundum Scotum, duplex fuit Matrimonii institutio, vel potius duplex fuit finis institutionis Matrimonii; principalis quidem procreare prolem debite educandam; secundarius autem esse remedium vitandæ incontinentiæ post lapsum. Quippe Deus institutor jam prænoverat lapsum Adami & deordinationem concupiscentiæ in ipsa prima rerum institutione; ergo ex tunc voluit, ut Matrimonium deserviret in remedium concupiscentiæ, quando ipsa subesset. Nec aliud probat auctoritas D. August. nam unicâ institutione fieri potuit, ut quod sanis esset ad officium, quamdiu sani permanent, id ægrotis tempore ægrotudinis, infallibiliter secuturæ, foret ad remedium.

Et sanè, quod dictum est Noè, & filiis ejus post diluvium: Crescite, & multiplicamini, nullatenus fuit institutio Matrimonii ad remedium; nam procul dubio ante diluvium deservivit Matrimonium in remedium concupiscentiæ, cum statim post primum peccatum, orta fuerit deordinatio concupiscentiæ. Ergo vel ante diluvium fuit institutum in remedium peccati, vel nunquam; cum nulla sit ratio, quare potius post diluvium, quam ante fuisset institutum. Hinc Scotus non ait: Post diluvium, sed, Post lapsum.

Sufficiat ergo ad præsens propositum, Matrimonium primitus & principaliter institutum fuisse, tanquam officium naturæ, per illud multiplicandæ; deinde, & secundario, tanquam remedium concupiscentiæ; adeoque duplicem habere finem, unum principalem, sive per se à Deo intentum, scilicet procreationem prolis debite educandæ, alterum secundarium, sive per accidens, scilicet remedium concupiscentiæ seu devitationem illiciti motus; nam sicuti concupiscentia seu motus illicitus non est per se intentus à Deo, utpote ortus ex peccato, ad quod Deus se habuit solum permissivè, ita etiam Matrimonium non fuit per se à Deo ordinatum in remedium concupiscentiæ, sed solum per accidens ex prævisione peccati. His duobus finibus Aliqui adjungunt tertium, scilicet vitam socialem sive mutuum obsequium & communicationem operum, de quo vide dicta Sect. 3. Concl. 9.

Porrò

51. Idem sentit Scotus.

52. Secunda institutio non fuit post diluvium.

53. Matrimonium duplicem habet finem, procreationem prolis & remedium concupiscentiæ.

Tertius finis, vita socialis.

49. Matrimonium ali-

50. Duplex institutio Matrimonii, una in officio, altera in remedium.